

doch maakten
bruik. Bij de
elke zaken be-
oordeeld had.
mochten alleen
ormeerden. De
en op den ach-

zuivere gevolg
men in dit ge-
afwijking van

stemming mild

arheid wilde

ag ook gezien

chtelijk rapport
telling van de

atistisch rappor-
ers zijn heen-
ich opnemen.

ogen krijgt —

t.

n, dat de voor-
et nog minder

ep in, dat de

r van het stre-
lenis aan des

hangen.

n niet ten on-
als den hoofd-

orden gekonk-
rechtelijke is

s.

dogmatische.

id werd alles

ukken gegeven

wingen toeko-

rechtelijk rap-

apport en zijn

ezelfde eenpa-

der kerk voor

HEPP.

T.

Antwerpen, die

artikelen gaf

tische waarde.

n lezingen aan

ter uitgave af

van het boekje

cus van Assisi

stichter is ge-

r Franciscanen

betekenis.

len „het geheel

te levensschets

die in dit ge-

ouden zijn aan-

kje, zooals het

z'n betekenis

ste man is, om

Zelf een dich-

te vorige publi-

te van de Fran-

in z'n studie

ontbreken vind

houwing over

n heilige.

n poging doet

nciscus aan de

at deel van de

en denken wil

te ligt de rech-

der uitgebreide

usliteratuur.

zen, hoezeer bij

ling voor Fran-

telling met een

dezen groote

emeens bewon-

ge, ook bij hen

wordt hij ge-

g, die weldadig

een psycholo-

r vindt die in

van Franciscus

zijn sentiment

vooral ook in het feit, dat hij „een natuurmensch“ (is geweest) van een heel bijzonder soort, met al het dichtertijds-naveve, dat zulke menschen als een licht van binnen uit omstraalt. Waar nu het aesthetische „de gevoelige plek“ is van den modernen mensch, is het duidelijk, dat men in de Franciscus-verschijning iets vindt, dat bekoort en dat men, bij de tweejarige voorliefde van onzen tijd voor mystiek, in dezen mysticus een object van verheerlijking ziet.

Eensdeels critisch tegenover deze verkeerde, althans eenzijdige beschouwing, maar vooral positief belichtend, doet Ds Wolf deze eigenschappen van Franciscus zien in de ontwikkeling van diens leven en denken. Dit deel, het voornaamste van het boekje, munt uit door fijnheid van kleur. De Franciscusfiguur gaat voor ons leven, als we deze bladzijden lezen, we zien hem in zijn karakter, in zijn opvattingen over de kracht van het Christelijk geloof en in zijn levenspraktijk, die een spontaan beleven is van wat hij als zijn roeping gevoelt. Scherp komt uit het geniale van zijn schepping: de bedelorde, het fijn-psychologische van z'n „huwelijks“ met de armoede, dat niet een onpractische, ietwat zonderlinge dichtertijds buitenmissigheid is, maar een kracht-daad, iets heroïsch, openbaring van levend geloof en tegelijk opwekking tot geloofsbetooning. Bijzonder goed wordt belicht de moeilijkheid, die een niet-begrijpen van de Franciscus-gedachte den heilige berokkent van de zijde der Roomsche kerk zelf, moeilijkheid, die hem persoonlijk treft, maar die vooral ook de orde in haar groei belemmert. En tegen dezen donkeren achtergrond door Ds Wolf sober, maar juist daarvoor zoo sprekend geschilderd, rijst helder en bekoorlijk de figuur van Clara, de gravin van Assisi, de eerste volgelinge, die de steun van Franciscus' arbeid is geweest, die ook zijn trouwe hulp was in zijn laatste levensdagen, donker door smart van behamelijk en geestelijk lijden, maar licht weer door de extase van zijn verklaard gelooven.

Er is in dit alles iets teers, iets van die fijnheid, die zoo voortreffelijk is weergegeven in de Franciscus-schilderijen van Fritz Kunz. En de woordkeus van den Auteur is even treffend als de kleurschakeering, die Kunz heeft weten te vinden.

Het is zeker niet een makkelijke taak St-Franciscus te doen zien, zooals hij moet worden gezien, door soms zonderling-aandoende gedragingen en week gevoelens heen toch een kracht-figuur, een man van stil en penzaam peinen, maar ook van vurige woorden en sprekende daden. Welnu, het is Ds Wolf uitnemend gelukt hem zoo te schilderen en de betekenis van dit wonderbare leven in mooie bewoording te belijnen.

In het tweede gedeelte van zijn studie toont Ds Wolf aan wat wij van Franciscus kunnen leeren. En dan bepleit hij een „houding van oprechte bewondering, een dankbaar en juichend aanvaarden van zuivere schatten en glanzende gaven, die God door dezen man ons heeft willen geven“. Want „in een tijd van vermechanisering der natuur en statistische natuurbeschouwing kan hij een fijne geselaar zijn en een heilzaam paedagoog tot een zuiverder natuursentiment en een meer deemoedig broederschapleven tusschen de menschen“.

Natuurlijk heeft hij zijn eenzijdigheden gehad, is ook zekere waakzaamheid geboden bij onze appreciatie. Maar „de Franciscanaanse geest is het symbool ook van een Calvinistisch levensideaal“, in zijn verhouding tot de wetenschap, die voor Franciscus dood is, zonder de liefde, in zijn theologisch beschouwen, waarvan de lof Gods het centrum vormt, in zijn liefde tot de natuur, waarin hij „God als den klaren Bron van alle leven en vreugde“ ziet en doet zien. In dit alles „greep hij (spontaan) vooruit“, zegt Ds Wolf, „naar deze Calvinistische gedachte, dat de genade de natuur niet oeverdrukt of vernietigt, maar opheft en veradelt“.

En dan is er nog iets.

In de gelukkige wijze, waarop Franciscus natuur en genade heeft kunnen verbinden, heeft hij als het ware kunst en kerk in zijn dagen met elkander verzoend. Ook in dat opzicht heeft hij aan onzen tijd iets te zeggen. Want „kerk en kunst zijn twee polen, waartusschen in onze dagen een probleem wordt uitgereikt... In de verzoening van deze beide zou werkelijk een stuk dageraad opgaan, de morgenstond van een vrolijke, nieuwe jeugd“.

Zoo omschrijft Ds Wolf de betekenis van Franciscus ook, juist voor het Calvinistisch denken. En, al zou hier en daar eenige nadere uitwerking goed geweest zijn (b.v. in het critisch gedeelte), om eenige meerdere bewijsvoering gewenscht, (b.v. ten aanzien van de sociale betekenis van Franciscus voor onzen tijd); al zouden we niet alle beweringen zonder meer onderschrijven, (b.v. over de virtuositeit van F.'s religieuze genie), we zijn den Auteur dankbaar voor deze verhelderende studie, die van kennis en inzicht, maar ook van liefde tot het schoone getuigt en in dat schoone God doet ontmoeten.

Een afzonderlijk woord van waardeering komt toe aan de uitgeefster voor de smakvolle, aesthetische verzorging van deze uitgave. In den keurigen eenvoud van het toch zeer gedistingeerde werkje is iets als een ideaal bereikt.

H. Uitg. Mij. „Holland“, Amsterdam.

Een groot gezin, door G. Ingwersen.

De bekende Schrijfster van Christelijke jeugdlectuur — zulke Auteurs hebben we niet minder noodig dan hen, die ons aesthetische studien schenken —, mej. G. Ingwersen, heeft eenigen tijd geleden weer een nieuw boek uitgegeven, „Een groot gezin“, voor 16- à 17-jarigen bestemd.

In dit prettig, natuurlijk geschreven verhaal leeft het gezin van dokter Ebeling en leven jongens en meisjes, zooals we ze in onze eigen omgeving kennen: een egoïst, een haantje-de-voorst, een mondje-gauw, een wildebras, een nuffe, allen geteekend met een fijnheid van visie, die op toegewijde waarneming berust. Ieder van hen heeft zijn (of haar) eigen gebeuren, dat met alles wat de anderen beleven en waar ze, als leden van hetzelfde gezin in deelen, een bont en zeer afwisselend tafereel oplevert, voor de jonge lezers van 't begin tot de laatste bladzij toe interessant. Mej. Ingwersen heeft in dit verhaal uitnemend den toon weten te treffen, die jonge menschen luisteren doet (een kunst, die vele „jeugd-auteurs“ niet verstaan). Want zij zocht haar kracht niet in het quasi-avontuurlijke (dat de jonge lezers onmiddellijk als „in elkaar gezet“ ontmaskeren) maar in de werkelijkheid van het jongens- en meisjesleven. En dan is het vooral haar verdienste, dat ze de moeilijkheden doet zien, waarmee de jonge menschen te worstelen hebben, de karakterfouten in 't bijzonder, en, wat nog belangrijker is, dat ze ook den weg wijst, die tot de oplossing voeren kan: gebed en gehoorzaamheid. Beide, de kracht van het gebed en de zegen der gehoorzaamheid, spreken duidelijk in dit boek, zonder dat de natuurlijkheid van het jonge leven verloren gaat. En in de teekening van de ouders, van een verstandigen, meeleevenden en begrijpenden vader en een tactvolle, zachte moeder ligt voor ouderen een les, belangrijk genoeg, om dit boek ook voor hen van beteekenis te doen zijn.

Men vraagt allerwege naar goede lectuur, die de jongeren bekoort en tegelijk verrijkt — hier wordt ons een boek geboden, dat aan die vraag tegemoet komt en in onze christelijke gezinnen volkomen op z'n plaats is.

C. T.

2) bij N. V. Boekhandel W. ten Have, Amsterdam.

PERS-SCHOUW.

Dr J. C. de Moor. †

Nog een lezer zendt mij een bijdrage uit den litterairen arbeid van wijlen Dr J. C. de Moor. Ook aan deze geef ik, den inzender dankend, gaarne een plaats. Het is een bewerking van den eerste der „Dreams“ van Olive Schreiner, zie „Ons Tijdschrift“, jrg. 9^e.

De Verloren Vreugde.

Aan 't zeestrand alle dagen Leven zat.
Zonlicht omscheen haar, zachte zeewind streefde
Haar blonde lokken, 't golfbewegen speelde
Aan hare voeten. — Maar zij wachtte op wat
Zij niet kon zeggen, doch gestaag bleef wachten....
Tot 't hoofd haar op de knie zonk, en z' insliep
Gestaag nog wachtend.

Dan op eenmaal liep
Een kiel op 't strand, en Leven voelde een zachte
Beroering eener hand. Zij beefde en zag
Diep in de vreemde, wijde zonnemoenen
Van Liefde, en wist op wien zij had gewacht.
In dit ontmoeten is Vreugd voortgebracht,
Het warme, zachte kind....

En in hun oogen
Niets anders dan: „Voor eenwig d'uwe“ lag!

Toen kwam een tijd — of 't weken, maanden waren,
Wie zal het zeggen? Liefde kent geen tijd! —
Dat Vreugd anders werd; niet zoo verblijd
Was nu haar spelen; d' oogen wilden staren
Ver over zee. Schoon Liefde en Leven zagen
Hoe 't anders werd; zij maakten zich wel diets:
„Morgen zal 't beter zijn“, en zeiden niets.
Doch droefer werd hun Vreugd-kind alle dagen.
Eens toen ze ontwaakten, was het kind er niet.
Alleen een vreemde kleine zat in 't gras,
De oogen wijd geopend, droef en zacht.
Zij letten niet op haar, doch, hun verdriet
Bitter uitschrijfend, zoekend waar Vreugd was,
Hebben zij Vreugd voor zich verloor'n gedacht....

De vreemde kleine vatte beider hand,
Verbond hen nauwer, en zij gingen samen
Nu verder, Vreugd zoekend.

Waar ze ook kwamen,
Of scherpe rots hen wondde — of 't heete zand
Der woestenij hen schroeide, nimmer bleek
De vreemde kleine een last; zij hielp hen gaan.
Blink op den tocht in Leven's oog een traan,
Die werd weerspiegeld in haar oog. Bezweek
Ook bijkans Liefde, zuchtend: „verder niet....“
„'t Is alles donker vóór mij, 'k zie geen dag....“
Dan wees haar rozevinger 't blijde licht
Dat op de heuvelen scheen. En 't bleek gezicht
Stond immer peinzend.... Om de lippen lag
Een stille glimlach van sereen verdriet....

Toen zij nu kwamen in het zwart ravijn
Waar dik de sneeuw ligt, en d' ijskegels aan
De rotsen hangen — Liefde en Leven gaan
Altoos langs wegen, die vreemd-angstig zijn —
Greep zij hun handen, warme z' aan haar borst
En trok hen zachtens voort tot z' in het land
Van zon en bloemen kwamen, en haar hand
Hun honig bracht uit hollen boom, hun dorst
Door water stilde, dat z' in liebelaren

Hun bracht, en lachend bloemkransen wond
Om hunne hoofden. Zoo had Vreugd hen eerder
Beroerd, maar deze ving'ren drukten teerder....
Soms, bij 't herinn'ren, in hun oogen stond
De wensch te lezen haar nog eens te ontwaren....

Zoo kwamen ze eindelijk waar Nadenken zat,
De vreemde oude, die altijd 't gezicht
Laat rusten in de hand. Zij steelt het licht
Uit het verleden voor de toekomst.

„Wat
Is, Wijze, met ons Vreugd-kind geschied?“
Zoo riepen Liefde en Leven: „'t was zoo'n blij
„Zonlichtend wezen, — en nu hebben wij
„'t Verloren.... Om wat zonde? Zal 't verdriet
„Dan nimmer enden? O zeg Gij ons waar
„En hoe wij zoeken moeten.“ — D' oude dan:
„Wilt gij om Vreugd 't erlangen deze opgeven?“
Maar als in doodstrijd riepen Liefde en Leven:
„Neen, dat niet, want wel zonder Vreugd kan
„Ik leven, maar gewis niet zonder haar....“

Toen sprak de oude: „O gij dwaze blinden!
„Wat g' eens bezeten hebt, bezit gij nog!
„Eerst juichte 't wezen blij en dertel, doch
„'t werd anders toen 't de kou moest ondervinden
„Der lange nachten en het felle zegen
„Der heete dagzon. Maar gij wildet niet
„'t Veranderen merken, totdat 't groot verdriet
„Der scheiding kwam, wijl gij haar niet kondt brengen
„Zonder verandering door de woestenij....
„Dezelfde Vreugd was nog met U tezaam,
„Maar ouder, toen u 't schijnbaar afzijn griede.
„En 't zoete, teere kind, dat aan uw zij
„'t Laatst heeft gewandeld — weet nu, dat haar naam
„Is Sympathie; zij is Volmaakte Liefde!“

Breda, 7 Maart 1904. J. C. DE MOOR.

De Lingbeek te Loosduinen.

In verband met wat ik citeerde in de persschouw van 26 Februari uit een rede van ds Lingbeek, gehouden te Loosduinen, schrijft mij iemand:

Leiden, 3 Maart 1926.

Weledele Heer!

In „De Reformatie“ van 26 Febr. trof ik aan onder de Rubriek Persschouw een Hoofdde: „Bijdrage tot de kennis van de geschiedenis der verleugening van Nederland.“ Van die verleugening bleek me echter niets. Ik meen dan ook, en U houde mij dit ten goede, dat dergelijke uitdrukkingen zonder verder bewijslevering in onze Christelijke bladen niet thuis behooren.

Ook het Verslag van „een lezer“ geeft dit bewijs m.i. niet.

Toen Dr Kuyper nog vrijzinnig was, zal er bitter weinig liefde voor de Ned. Herv. Kerk zijn geweest en na zijne bekeering, al evenmin, daar hij bij eventueel conflict er niet voor terugdeinsde desnoods die Kerk te verlaten.

Welk boek Ds Lingbeek op het oog heeft gehad, weet ik niet; ik laat het dus verder buiten beschouwing.

Het verhaal over de Friesche dominé klinkt mij zeer waarschijnlijk.

Immers dat het conflict der Doleantie totaal onvoorzien uitbrak, is al even onwaarschijnlijk, als dat het louter toeval zou geweest zijn, dat juist te Amsterdam dit plaats had, waar Dr Kuyper en Mr de Savornin Lohman gereed stonden.

Eenige bekendheid hoe de Doleantie vaak ontstond is voldoende het twijfelachtig te vinden, dat de massa van eenvoudigen in den lande voldoende rekenschap kon geven wat ze deed.

Zoo herinner ik me b.v. hoe iemand zijn overgang aldus grondde: „Ze deden het in mijn buurt allemaal!“ Dat (misschien ten beloeve van Rome) een deel uit art. 36 N. G. is geschrapt, is tenslotte een feit. Bovendien om op grond van een verslag te spreken van verleugening! Misschien is de qualificatie juist, doch zooals in 1886 is ook thans nog voor vele de Doleantie een zonderlinge gebeurtenis.

Mijn beleefd verzoek is dan ook, een en ander nader toe te lichten, of de qualificatie terug te nemen.

Bij voorbaat dankend, hoogachtend,

Leiden. C. A. P. M.

Ja, nu kunnen we wel breed gaan redeneren. Maar dat helpt toch niet. Wanneer daar in een krant, die ds Lingbeek verslaat, gesproken wordt van „sluweheid“, „listigheid“, „niets voelen voor de kerk, waarvan men predikant is“, en al dat fraais wordt opgedischt door iemand, die moest begrijpen, dat duizenden hem niet den man achten om karakters te teekenen, vooral niet van „gescheidenen“, dan blijft er niets anders over, dan een verwijzing naar de feiten. Wie achter den spreker, den schrijver, den reformator Kuyper dan een soort hypocriet wil zoeken, dien kan geen mensch overtuigen van het tegendeel; alleen verliest hij een beetje al te veel van zijn waarde in het oog van wie hem hooren. Inzender leze tegenover ds Lingbeek's fantasieën, o.m. de Kuyper-Bibliographie, van ds J. C. Rullmann, vooral de eerste hoofdstukken (uitg. Bootsma, Den Haag) en van denzelfden schrijver De Doleantie (uitg. Kirchner); ook de bij den heer Kok te Kampen verschenen Predicatiën van dr Kuyper, welke door hem zelf later juist voor de biografie van betekenis genoemd zijn, en moet dan verder zelf maar uitmaken, of hij gelooft in de qualificaties, waarmee ds Lingbeek zich zoo ongeveer altijd blameert, als hij een pen op papier zet of den mond opendoet, om zijn bedenksels over „de gescheidenen“ los te laten. Inhooverre het volk altijd begreep, wat het deed, is een vraag, die voor mij pas interessant geworden is, als inzonder ook duidelijk maken kan, dat allen, die gebleven zijn, begrepen, wat de kwestie was. Het wordt tijd, dat men eens weer wat aan de geschiedenis gaat doen. Dr Kuyper is zijn schrijvers-loopbaan ook met de geschiedenis begonnen; en hij kreeg er goud voor. Da Lingbeek dingt ook naar goud met een beschrijving van de Doleantie.

Artikel 36 — misschien ten beloeve van Rome? Neen, geachte inzender: zie geen spoken. Lees maar

eens het levige rapport ter generale synode van Utrecht 1905 ingediend, en in de Acta weergegeven.

Tenslotte — ik zou er niet aan denken, een verslag aan te zien als middel om de L. te leeren kennen, als hij niet in wat hij schreef, precies hetzelfde en nog veel meer van dit slag had medegedeeld als zijn opvatting.

Nooit zat van liegen.

„Het Handelsblad“ schrijft:

Gisteren hebben te Amsterdam de Geref. predikanten uit Rotterdam, Den Haag, Zandvoort, Bloemendaal en andere plaatsen vergaderd, ten einde te bespreken, wat gedaan moet worden in het a.s. conflict-Geelkerken.

Er is gevraagd, hoe de Synode tot het opstellen van de bekende verklaring gekomen is; naar men weet zijn de beraadslagingen daarover in comité-generaal gehouden. Toch is de laatste dagen een en ander uitgelekt. Aan zekere zijde werd een mildere stemming ten opzichte van de Geelkerken aangetroffen. De afgevaardigden van Noord-Holland hebben daarop echter medegedeeld, dat, wanneer de Geelkerken zonder een pertinente verklaring zijnerzijds, toch zou worden gehandhaafd, verkeerde gevolgen voor de kerk in Nederland niet zouden uitblijven, gevolgen waarvan het gewicht niet zou te overzien zijn. Dit heeft toen den doorslag gegeven tot het opstellen der bekende verklaring.

„Het Handelsblad“ schrijft. Terwijl de Geelkerken nog bezig is te beraadslagen.

Die krant, dat praat in de ruimte-dier,
Nooit zat van liegen....
Geen wateren blusschen haar logenvier.

Men stelt daar blijkbaar niet eens meer prijs erop, dat men geloofd wordt. En schijnt niet te begripen dat ieder, die een beetje van die dingen weet, zulke berichten eenvoudig met een schouderophaling leest.

Synthese en malaise.

Terwijl „Het Handelsblad“ bericht, dat de synode een conflict vreeze, een synthese verwerpt, daar komt prof. De Zwaan in Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur profetiseren, dat er een synthese in de maak is daar in Assen. Het stond in het nummer van dezelfde week, die de rapporten en conclusies publicatie maakte.

Hij schrijft:

Er is „gereformeerde“ malaise — zij lijkt mij synthetisch. Hier is geen sprake van natuurlijke gisting, want Dr Geelkerken moge iets bedenkelijks bedoeld en gezegd hebben, niet bedoeld en wel gezegd, of wel bedoeld en niet gezegd hebben, de zaak had niet in de straten van Gad en Askalon uitgekraaid behoeven te worden. Maar men heeft haar in classieke retorten gestort en in provinciaal-synodale en andere laboratoria te vuur gezet. Ingrediënten van voorleken duistere herkomst zijn er door gemengd, en — zoo de menschen niet ontijdig ontploten — komt er wel een „synthese“ tot stand. De heeren alchimisten mogen zich herinneren, dat synthetische producten meestal een bijmaak hebben. Of alleen lijnproevers dien zullen onderscheiden? De destillatie en andere processen in onze vaderlandsche kerk hebben gewoondijk een langzamer verloop, wat voor alles en nog wat wel zoo veilig en goed is. Er staat ergens geschreven, dat zij „die gelooven, niet haasten“. Dat opschrift mocht wel in gulden letters aan den wand prijken tegenover den zetel van iederen Bogerman.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Over den Satan.

V.

De namen (3).

Behalve de namen „Satan“ en „duivel“, die, zooals bleek, eigen namen worden in den loop der eeuwen, zijn er nog enkele namen, die als eigennaam te zien zijn. Wij bedoelen: „Belial“, en „Beëlzebub“, of ook: „Beëlzebub“.

Van deze namen is dit het eigenaardige, dat zij zich in hun ontstaan onderscheiden van de begrippen „satan“ en „duivel“. Want deze laatste namen zijn uit de bijbel zelf opgekomen en uit het taalgebruik der bijzondere openbaring zelf te verklaren. Maar de namen Belial, Beëlzebub en Beëlzebub zijn, als eigennamen tenminste, buiten de engere sfeer der bijzondere openbaring ontstaan; ten deele zijn het volksnamen, opgekomen uit de volksverbeelding, waarin, als wij met name in „Beëlzebub“ hopen te zien, de samenwerking tusschen historische werkelijkheid en vrije verbeelding niet onwaarschijnlijk is. De bijbel zelf maakte deze namen niet, maar leende ze. Hij draagt ze niet in tot het bewustzijn der menschen, maar neemt ze van hen over, sluit zich daarbij aan; en geeft nu aan den geest van kwaad en zonde, die door den volksmond werd benoemd, op eigen wijze getuigenis. Van Paulus weten wij, dat hij den naam Belial gebruikt (2 Cor. 6: 15). En in den mond van Christus zelf is de naam Beëlzebub geweest; al vergeten wij niet, dat, strikt genomen, Jezus den naam niet gebruikte in een geheel vrij outworpen redevoering, maar in een twistgesprek met de Farizeeën c.s., van wie hij den naam overnam in het debat. (Matth. 10: 25; 12: 24, 27; Marcus 3: 22, waar de Farizeeën van Beëlzebub, maar Jezus van Satan spreekt; Lukas 11: 15, 18.)

Wij zullen dus wel doen, steeds te bedenken, dat de bijzondere openbaring deze namen niet zelf voor haar doel gevormd heeft; dat dus de zin, dien de spraakmakende gemeente in de letterlijke betekenis der woorden legde, niet van te voren met het gezag der Schrift gedekt wordt; maar dat de bijbel aan wat het volk dier dagen vond en in deze namen vastlegde, zich aansluit, maar dan zóó, dat hij op eigen wijze het zijne ervan zegt en denkt.

Gemakkelijk is het niet, te weten, wat eigenlijk de betekenis der woorden is. De afleiding van de drie benamingen is nog steeds in hooge mate onzeker.

dezer dagen. Het kon dan anders wel eens in vurige letters als een ander „mene tekkel“ komen te staan Gods werk is, voor zoo ver of zoo kortbij als ik zien kan, niet „synthetisch“. Hij is de God der historie, de God des levens. Het organische met zijn verrassende uitkomsten is de glorie van zijn heilig werk.

„Die gelooven, haasten niet“. Deze week las ik, dat Dr P. J. Kromsigt hetzelfde beweerd had te Scherpenzeel. Het weekblad „De Holveet“ laat hem zeggen in het verslag van een rede, waarin de reorganisatie der Herv. Kerk ter sprake kwam:

Elke actie tegen de modernen op reglementairen grondslag is zonder resultaat en stelt altijd te leuren. Dr Kuyper heeft het daarom op een andere manier geprobeerd. Langs reglementairen weg komen we er niet, dat gaat te langzaam, zegt spreker, vond Dr Kuyper. En dat is Kuyper's fout geweest, want: „die gelooven haasten niet“.

Zeker het staat wel ergens, dat die gelooven, niet haasten. Het staat in een evangelisch gezang. En ook in de statenvertaling. Maar niet in den Bijbel, als men hem goed vertaalt!

Overigens doet het goed, te lezen, dat prof. De Zwaan bang is voor kunstmatige synthese, die de organische ontwikkeling van Gods werk zou verloochenen en tegenstaan. We hebben het uit zijn kring ook wel eens anders gehoord. Misschien omdat niet iedereen het eens is over de vraag, wat „organisch“, en wat „synthetisch“ en vooral wat „Gods werk“ is.

Maar Bogerman moet alleen met bijbelteksten, en niet met onjuiste exegese vermaand worden, en de Scherpenzeelers ook.

K. S.

BOEKSPREKING.

We ontvingen ter aankondiging het jubileum-nummer van „Timotheüs“ (uitg. van La Rivière en Voorhoeve, Zwolle) dat onder den titel „Het Zilveren getij“, gewijd is aan de feestelijke gebeurtenis, die in het koninklijk huis is gevierd. Het nummer, gedateerd 6 Febr., was bij z'n verschijning up-to-date en bracht allerlei goede foto's van het koninklijk gezin en prettig geschreven bijdragen over het heden en verleden der Oranjes. O. m. bevat het verschillende reproducties van het huldeblijk, door de lezers van „Timotheüs“ aan het Zilveren Bruidspaar aangeboden, een Nieuw-Testament in nieuwe vertaling, met een bijschrift van den hoofdredacteur.

G. T.

„Het spoor bij den eenzamen pijnboom“, door John Fox Jr., uit het Amerikaansch vertaald door C. van der Tonge-Koster.

Uitg. A. G. Schoonderbeek, Laren.

In dit verhaal, dat de kleur heeft van een detective-roman, worden verteld de avonturen van een jongen Engelschman, die in Amerika met ontginningsarbeid rijk wordt, van zijn rijkdom een jong meisje doet profiteren, en, door de mislukking van de opgezette ondernemingen arm geworden, alles dreigt te verliezen, maar toch bij den eenzamen pijnboom, waar hij June voor 't eerst ontmoette, haar en haar liefde vindt.

Heel veel houdt het verhaal niet in, 'tgegeven heeft ook weinig bijzonders en pakkends, maar iets verkeerd, dat ons de lectuur bepaald zou doen ontraden, hebben we er niet in gevonden.

Als alle uitgaven van Schoonderbeek ziet het boek er frisch en pittig uit.

C. T.

Met den naam „Belial“ beginnen wij. Het woord wordt afgewisseld met „Beliar“, en „Beliam“, en ook met „Belchor“ volgens sommigen, terwijl er ook zijn, die meenen, dat het woord herinnert aan de uitheemsche (babylonische) godin der onderwereld: Belili. Deze laatste onderstelling kunnen we wel aanstonds van de hand wijzen. De vraag blijft nu maar, wat „Belial“ zelf zeggen wil.

Men heeft gezegd, dat het woord „Belial“ een samenstelling is van „beli“ en „ja'al“; het eene zou dan „niet“ en het andere zou iets als „nuttigheid“, „voordeel“ moeten beteekenen; terwijl het geheel het iemand aanduidt, die tot niets nut is (vgl. 2 Sam. 23: 6, waar de moderne Leidse vertaling en de antieke Kantteekening het er over eens zijn, dat „mannen Belials“ deugnieten zijn).

Weer anderen meenen, dat „Belial“ is samengesteld uit: „beli“ (niet) en „ool“ (juk); de bedoeling zou dan zijn: iemand, die niet onder het juk wil, die weigert zijn nek te buigen, die de tucht verwerpt.

Dan komt weer een derde en verzekert, dat „Belial“ (of Beliar) is gevormd uit „beli“ (niet) en „oor“ (licht); uit den tijd der kerkvaders stamt dan ook al deze afleiding, die dus Belial, den kwaden geest als den verblinden zondaar wil gekenschetst hebben.

Maar we zijn er nog niet. Er zijn er geweest, die het woord hebben afgeleid van „beli“ (niet) en „ja'al“ of „alah“ (naar boven komen, opstijgen). Het zou dan iemand kunnen beteekenen, die niet naar boven komt, die behoort bij de dingen, die beneden zijn, of voor zijn straf aan wat beneden is (de onderwereld) blijft gebonden. Of ook de plaats, vanwaar men niet weer naar boven stijgen kan (de onderwereld zelf) zou er mee aangeduid worden, naar men dacht. Men wees op Ps. 41: 8 (9); daar staat, dat de vijanden van den dichter van hem mopelen, dat hem een belials-werk aankleeft, en dat hij — dat is dan de aan de zonde beantwoordende straf — van de plaats, waar hij ligt, niet weer opstaat, dat hij niet weer er boven op komt. Of — dit ter illustratie van de andere voorstelling — men vestigde óók de aandacht op Ps. 18: 4 (5):

Doodastriken omvingen mij; stroomden van verderf (belials-stroomden) overvielen mij; strikken van het doodenrijk omgaven mij. *)

Men ziet — zoo luidde dan de redeneering — dat hier het woord „belial“ wordt afgewisseld met „dood“ en „doodenrijk“; en daarom ligt het voor de hand, „belial“ zelf te vertalen door „onderwereld“; hetzelfde begrip als „sjeool“. Belial zou dus straks een personificatie kunnen zijn voor den vorst van de onderwereld, den satan.

„Van 's Heeren Ordinantiën“, door Dr W. Geesink. Inleidend Deel. Tweede onveranderde druk.

Kampen — J. H. Kok (z. j.).

Lang reeds werd naar den tweeden druk van dit Standaardwerk van prof. Geesink uitgezien.

Op boekverkoopingen ging het oud ver boven den oorspronkelijken prijs.

Men kon het schier niet meer machtig worden. Deze tweede uitgave komt dan ook eigenlijk veel te laat.

Maar niet te laat in dezen zin, dat het boek door dit uitstel eenigzins geantikeerd zou zijn.

Moest het nieuw worden geschreven, dan zou de auteur, wiens wetenschappelijk geweten hem dwingt om „bij“ te zijn, hier en daar nog wel over nieuwere theorieën hebben gerefereerd en gekritiseerd.

Doch ook nu deze tweede druk onveranderd bleef, daalde het boek in waarde niet.

Prof. Geesink toch trekt in dit machtsgevoel groot lijnen.

En de wisselingen, welke de wetenschap sinds 1905 doormaakte, waren niet van dien aard, dat de groote lijnen anders zouden moeten worden geleekend.

Hoe de hooggeachte auteur origineel is in alles, bewijst ook weer zijn „Voorwoord“ voor dezen nieuwen druk.

Daarbij past zoo geheel de band, welken de Uitgever liet ontwerpen.

Op de voorzijde van den mooi gestyleerden omslag leest men ietwat naar boven: Van 's Heeren Ordinantiën. En geheel onderaan: Geesink. Meer niet. In dien enkelen naam, zonder titel, zonder voorletters, ligt zo typisch uitgedrukt zoowel de populariteit, welke deze Schrijver geniet als ook het unieke, dat het kenmerkt. Wie met prof. Geesink heeft kennis gemaakt, verges hem niet meer.

Dit boek staat hooger dan een alfabetisch geordende Encyclopedie.

Het geeft systeem.

Ons heerlijk Calvinistisch systeem.

Wij gettoozelen ons gaarne de moeite om de inhoud opgave grootendeels af te schrijven, opdat een ieder zie, welk een tijdskind dit werk bevat.

In de eerste afdeeling wordt behandeld over: de wereldorde, de wereldorde en Gods soevereiniteit, de natuurlijke wereldorde en Gods almacht, de zedelijke wereldorde en Gods almacht, menselijke vrijheid en Goddelijke almacht, het wonder, de zedelijke wereldorde en Gods goedheid, het geluk der slechten en het ongeluk der goeden, het ongeluk der kinderen om de slechtheid der vaders.

In de tweede afdeeling: Calvinisme en Fatalisme (waarbij wordt besproken: de gepredestineerde die, de Islam, de Stoïcijnen, Spinoza, monistisch Fatalisme, mechanisch Monisme), Calvinisme en Casualisme (waarbij afzonderlijk een plaats vinden: Pelagianisme en Arminianisme, het Gehed, het gebruik der middelen, de Epicurisme).

In de derde afdeeling: schepping, schepping van hemel en aarde, het licht, uitspannel en aarde, de planten, het eerste „leven“ op aarde, zon, maan en sterren, de dieren, de versleeningen, de evolutie, de mensch. En dat is dan nog maar het eerste van de vier deelen.

Heeft de Schrijver door dit boek zijn reeds gevestigden naam schitterend bevestigend, het wordt hem gegeven dit meesterwerk nog te overtreffen door de uitgave van zijn „Gereformeerde Ethiek“.

En tegenover deze verwijzing naar wat beneden is staat dan bij nog weer anderen een wijzen in de richting van wat boven is. Zij meenen, dat de samenstelling van het woord de vertaling: „heer der lucht“ oplegt.

En, nu ten slotte, velen blijven eenvoudig staan bij het gewoon hebreuwsche woord „belija'al“. Dit woord komt telkens voor in den zin van: nietswaardigheid, nutteloosheid, slechtheid, afval. De „zonen Belials“ zijn dan nietswaardige menschen, „gemeene schobbejakken“ (*), „bas fellows“. Uit deze hier niet verder nageplozen woordvorming zou dan „Belial“ als eigennaam ontstaan zijn.

Wat nu uit deze nog al uiteenlopende gevoelens te kiezen is, zullen wij hier niet beslissen.

Menschen, die graag hun best doen, om de bijbelische voorstellingen af te leiden uit Babylonische mythen, wegen natuurlijk sterk tot de opvatting, die Belial op één lijn kan stellen met de kwade machten uit de oud-babylonische drakenmythen. Zij zeggen dus, dat in den naam overheerscht niet de voorstelling van een „heer der lucht“ maar van een „engel van den afgrond“. Daar staat echter weer tegenover, dat ook sommigen, die van dergelijke criticistische smetten vrij zijn, de afleiding van „Belial“ uit de „onderwereld“ voor hun rekening nemen. Zoo nog onlangs prof. dr A. Noordzij, die weliswaar in zijn vertaling van Psalm 18: 5 „Belial-beken“ weergeeft door „stroomden van verderf“, maar die daarna in de Chr. Encyclopaedie *) opmerkt: „De gewone verklaring, dat belija'al hier verderf beteekent is geheel willekeurig en voldoet niet; waarom hij dat ook kiest voor de opvatting, dat wij hier te doen hebben met een „personificatie van de onderwereld“. In hoeverre prof. Noordzij hier critiek oefent op zijn eigen psalmvertaling, ja, of hij dat doet, wagen wij niet te beslissen. Zeker is, dat Ps. 18 nog niet dwingt tot de gedachte aan de personificatie van de onderwereld; want al komt in dien Psalm „belial“ voor in afwisseling met „dood“ en „sjeool“ of „onderwereld“, het blijft juist de vraag, of „dood“ en „sjeool“ hier als machten van „beneden“, dan wel eenvoudigweg als machten van „verderf“ worden ter sprake gebracht. De tekst beslist hier niets in één van beide richtingen; maar zeker is, dat op andere plaatsen „de sjeool“ en de „banden des doods“ verderfelijke machten zijn, zonder dat de bijgedachte van hetgeen beneden is, opzettelijk uitgesproken wordt.

Voor de gedachte, dat „Belial“ personificatie van de onderwereld is, zijn dus o.i. de argumenten niet zóó dwingend, dat zij de loslating eischen van de andere

Jammer.

Knaps „Ged.

mutandis „

Ons groe

enheid or

Bij een

wie Prof. M

H. J. Berke

Brouwer,

J. J. Creu

Gildemeest

Mevr. A. w

Dr A. K.

verwach

Ook z

en daar

Maar

Op het

„Korte ovc

een Bijbelw

leven van

eeuwigheid

Ten de

Indertida

velerlei pe

Maar wa

gaat niet g

en 2 Juli,

gezangvers

is het ver

In hoof

sche Hich

De eenig

positie in

Ons hoe

de zielen

Bij vern

welke zich

loovige ri

De voorle

der exegeti

in beslag. I

conclusies b

Na lezing

bewaar ha

voor aan.

Hierop v

A en B. E

sliden met

werden niet

A en B, d

deel in hun

Met alge

Op een vra

van Noord-

der Synode

Daarna w

over het „

genomen.

De praes

welke arbe

maby het v

gezamen, g

voorstel

wat he

aut is. I

Persoon

die op de

en niet op

de 3 pla

woord v

dat niet z

staat. Het

luit zijn,

geleden b

„onderwe

heeft ze v

aanstaand

eens den

singeren,

2 Sam. II

opraapten

waren vo

wandeling

21: 13). E

ietwat ge

in den na

wereld ko

het woord

Dit neet

geest uit

komen is,

naam gew

Heel ve

leiding va

vaststaat,

eigenaam

duiding v

kriefe en

macht, a

overgege

voor zún